

Gemeentelijke veranderprocessen

door: David Bos

Hoe verbeter je het aansluitingsvermogen van jouw gemeente? Veel gemeenten zijn bezig met organisatie-veranderprocessen, gericht op een beter aansluitingsvermogen van de interne organisatie met de lokale samenleving. Er wordt volop gesleuteld aan structuur, cultuur, werkwijze, competenties en het ontwikkelen van een 'gemeenschappelijke taal'. Dat is ook de kern van de DC-experimenten binnen het thema 'Veranderprocessen'.

Wij volgen experimenten in het land vol belangstelling en we zien hoe gemeenten op verschillende manieren proberen te komen tot nieuwe verhoudingen tussen de gemeentelijke organisatie en de samenleving. Het is inspirerend en roept tegelijkertijd nieuwe vragen op.

Wil je democratisch veranderen?

Want waar gaat een groter aansluitingsvermogen nu ten diepste om? Gaat het om een beter benutten van de kennis en capaciteiten van inwoners of om een nieuwe democratische relatie tussen inwoner en gemeente? Wij leggen nadrukkelijk de focus op het democratische motief: **“Wat zien we als we met een democratische bril naar gemeentelijke veranderprocessen kijken?”** Leidt dit sleutelen aan de organisatie ook tot meer democratie? Tot een democratisch meer vitale samenleving? Wat doe je met democratische waarden zoals inclusie, invloed, eigenaarschap, deliberatie en legitimiteit? En wat betekent een democratische gemeente voor je werkwijze, en voor de vaardigheden en kennis van ambtenaar, bestuur, raad, en inwoner en ondernemer?

Ervaringen uit het land

Met die democratische bril kijken we naar de experimenten in het land. Dan zien we veranderprocessen vanuit een concrete visie vertrekken, zoals in Leusden waar het programma **Samenleving Voorop** is gestart om samen te zoeken naar een nieuwe rolverdeling tussen samenleving en gemeente met 'in het extreme geval een samenleving zonder gemeente'.

Maar ook heel concreet gaan gemeenten aan de slag, zoals in Amersfoort waar een **gemengde werkgroep** van twee raadsleden, vier inwoners en drie ambtenaren een opfrissing geeft aan het programma voor initiatieven uit het stadhuis. Het is verfrissend dat met een gemengde werkgroep alle geluiden en perspectieven bij elkaar zijn en daarmee ook in de opgave waaraan gewerkt wordt: 'The whole system is in the room'. Het is een mooi voorbeeld dat elke gemeente zo zou kunnen toepassen.

Ook wordt er geëxperimenteerd met de structuur en werkwijze van processen, zoals in Landerd waar men nadenkt over een model om voor elk project of thema de meest geschikte participatieaanpak te kiezen. Je zou het de **matrixdemocratie** kunnen noemen. Telkens zoeken naar geschikte vormen van samenwerking en dit consequent toepassen in je werkwijze, zonder dat het als beperkend of belastend wordt ervaren. We helpen Landerd en gemeenten die met hetzelfde vraagstuk bezig zijn verder op weg in de vorm van een ontwerp- en leerkring.

DRIFT rapport

In november 2015 zijn we met een groot aantal gemeenten bij elkaar gekomen om lessen te trekken uit een **verkennende studie naar aansluitingsvermogen in vier gemeenten**. Een aantal fundamentele vragen rond een veranderproces kwam hier op tafel: hoe zorg je dat een

veranderproces geen intern verbeterprogramma wordt, dat *firestarters* niet verworden tot een eliteclubje en wat doe je met het machtsvraagstuk (eigenaarschap)? Lees meer hierover in het rapport.

DRIFT-rapport: Verkenning van aansluitingsvermogen van Nederlandse gemeenten (2016)

We hebben onderzoeksinstituut DRIFT gevraagd om in kaart te brengen op welke wijze gemeenten hun organisatie en processen inrichten op veranderende verhoudingen tussen overheid en burger. Het rapport beschrijft het aansluitingsvermogen in vier gemeenten: Groningen, Hoorn, Oldebroek en Utrecht.

De veranderkundige

Om niet ondervoed te raken gaan we ook actief het land in, en dan nemen we onze democratische bril mee. Met die bril op gingen we op zoek naar degene die veel veranderprocessen begeleidt: de veranderkundige. De veranderaars hebben een goed beeld van veranderend gemeentelijk Nederland. We vroegen hen het hemd van het lijf en we werden getraakteerd op drie kernachtige adviezen:

1. Alle spelers binnen de gemeente zijn aangehaakt, want iedereen verandert mee.
2. Veranderen doe je met mensen, dus zorg voor je mensen.
3. Buiten doet mee met de verandering binnen: word geen intern verbeterprogramma!

De opbrengst van de gesprekken verschijnt in de vorm van een aantal blogs op de website van de Democratic Challenge, dus houd deze goed in de gaten!

Maatwerkdemocratie

De opgave is om daarbij meerdere werkwijzen, culturen, sturingsvisies en perspectieven naast elkaar te laten bestaan. Er is niet een beste manier van samenwerking of participatie. Per situatie, beleidsterrein of wijk kies je een passende vorm van samenwerking. Binnen een meervoudige democratie is het zoeken naar 'maatwerkparticipatie'.

Ontwerp- en leerkring

Die zoektocht naar 'passende samenwerking' is de basis van de Ontwerp- en Leerkring. Elke gemeente gaat daarvoor een eigen hulpmiddel ontwikkelen. Een instrument, model of afwegingskader dat helpt bij het vinden van passende samenwerking tussen gemeente en gemeenschap. En daarbij kijken we naar het hele palet van samenwerking: van inspraak tot initiatief, interactief beleid tot co-creatie, van hoorzitting tot overheidsparticipatie. Een soort participatieladder 3.0.

Meld je aan voor de Ontwerp- en leerkring 'Passende samenwerking'!

We komen gemeenten tegen die worstelen met een fundamentele vraag over samenwerking tussen gemeente en samenleving: hoe kunnen we vanuit onze verschillende rollen en typen werk telkens een bij het type project of opgave passende manier van samenwerken inzetten? Die vraag staat centraal in de Ontwerp- en Leerkring.

We zoeken gemeenten die willen werken met een hulpmiddel (instrument/model/kader) om telkens de meest passende manier van samenwerking met de samenleving te realiseren. Per gemeente zoeken we twee enthousiastelingen die in duo-vorm willen meedoen.

De naam zegt het al: we gaan leren en ontwerpen. Je gaat leren van andere gemeenten in de kring, van gemeenten die al werken met hulpmiddelen en van experts. Maar je gaat ook heel concreet een model voor jouw gemeente ontwikkelen. Een model dat onderdeel wordt van de werkwijze, dat handvatten biedt om de juiste keuzes te kunnen maken.

Meer informatie?

Je bent welkom bij de eerste bijeenkomst vd O&Lkring op 1 juni in Amersfoort!

Neem contact op met David Bos: david@democraticchallenge.nl | 06-34508582.